

KÜÇÜK GRUPLAR

Oğuz Arı

Bu konferansımızı hazırlarken 1953 senesinde Amerika'da grup münasebetlerini etüd etmek üzere toplanan bir sempozyomda Prof. Faris ve Prof. Blumer'in vermiş oldukları tebliğlerden bilhassa istifade ettik.

Gerek manipülasyonu, gerek üzerinde tecrübe yapılması kolay olduğu için içtimaî gruplar etüd edileceği zaman küçük gruplar tercih edilmektedir. Küçük gruplarla büyük gruplar arasında, bazı vetireler bakımından benzerlikler bulunabilir. Cemiyet birbiriyle alâkalı gruplardan teşekkül eder. Fakat sadece küçük grupların bir araya gelmesiyle büyük grupların teşekkül ettiğini iddia etmek, bazan büyük grubun herhangi bir davranışının sebebini küçük grupta aramaya kadar gidebilir. Bu neviden izahlar yapılmıştır. Meselâ, küçük grup ünitelerinden teşekkül eden büyük grupların dışlerini yavaş yavaş fakat gayet keskin biledikleri ileri sürülmek suretiyle, İtalya'da Musolininin düşürüldüğü iddia edilmiştir. Buna karşılık da, içtimaî organizasyonların bir bütün olduğu ve küçük grupların birer cüz'î oldukları bu bütüne göre hüviyet kazandıkları ifade olunmuştur.

Küçük ve büyük gruplar — ki bunlara içtimaî organizasyonlar da denilmektedir - arasındaki münasebetleri incelemek mevzuumuzun haricindedir. Biz burada küçük ve büyük grupların bazı vasıflarını sıralamakla iktifa edeceğiz. Yalnız iki nevi grubu birbirine irca etmemenin yerinde olmadığını burada belirtmek lâzımdır.

Küçük veya sosyolojideki eski tâbiriyle, ilkel (primary) grupların şu gibi vasıfları vardır:

- 1 — Samimî, yüzyüze münasebetler ve işbirliği.
- 2 — Ferdin içtimaî karakterini ve ideallerini tâyinde müessiriyet.
- 3 — Fertlerin şahsiyetlerinin birleşmesi, füzyonu, «biz» mefhumunun teşekkül etmesi.

Bununla ilgili olarak, Jung mektebinin Amerika'daki temsilcilerinden olan Klopfer, ailenin nisbeten devamlı bir karakter kazanması ve saadete erişmesi için, taraflar arasında, karşılıklı olarak şahsiyetlerinden, zevk ve ihtiyaçlarından fedakârlık etmek, birbirlerine yaklaşmak ve tâbi olmak suretiyle, bir füzyonun meydana gelmesi lüzumuna işaret eylemektedir.

4 — Münasebetlerin nisbeten devamlı bir karakter arzetmesi.

5 — Sınıf farklarının mevzu bahis olmaması, akrabalığı andırması.

6 — Arkadaş, aile, oyun ve samimî komşu grupları bu kategoriye dahil edilebilir.

Psikolojik grup diye adlandırılan küçük grupların şu gibi vasıfları vardır:

1 — Grup fertleri arasında psikolojik bir münasebetin tesis edilmiş olması.

2 — Resmîyetin nisbeten ortadan kalkması.

3 — Grubun nisbeten küçük olması. Sıkı münasebetlerin idamesi bakımından en elverişli sayının 5 ile 12 arasında değiştiği ileri sürülmüştür. Hattâ iş verimliliğini arttırmak için İkinci Dünya Harbinde Çörçil kabinesinin 7 veya 8 nâzırla idare edildiği söylenmektedir.

4 — Grubun nisbeten devamsız olması.

Görülüyor ki küçük gruplarla psikolojik gruplar (samimî arkadaş v.s. grupları) tasnifleri arasında birçok benzerlikler bulunmakla beraber devamlılık bakımından ilkel (primary) gruplarla, psikolojik gruplar arasında fark vardır. İlkel gruplarla münasebetler devamlı bir karakter arzetmektedir. Psikolojik gruplar ise, nisbeten devamsızdır. Farkın sebebi, meselâ aile gibi, ilkel grup diye ele alınan bazı ünitelerin müessesleşmeğe doğru gitmeleri ve bazı an'anelere sahip bulunmaları olabilir. Diğer taraftan muayyen süreler içinde devamsızlık, aile ünitelerinin karakteristiklerindedir.

İçtimaî organizasyonlara gelince, onların vasıfları şöyle sıralanabilir:

1 — Kültürel hasılâlara sahip olmak.

2 — Kollektif bir isim veya sembolü bulunmak.

3 — Kendine has aksiyon tarzları olmak.

4 — İcrâ organları veya teknikleri bulunmak.

Bundan başka, bir de duygu bağlarından teşekkül eden gruplarla birbirinin tamamlayıcı farklılıklardan, meydana gelen teşekküller, organizasyonlar

arasında bir tefrik yapılmış ve duyguya, arkadaşlığa dayanan münasebetlerin, bu gibi teşekküllerin resmî işlerini aksatacağı ileri sürülmüştür. Biz, daha ziyade duyguya, arkadaşlığa dayanan *spontane* gruplaşmalardan bahsedeceğiz.

Büyük gruplara gelince, her cemiyetin birbiriyle alâkalı gruplardan meydana geldiğini söylemiştik. Bu gruplar ya devamsız olur, yahut da binlerce sene devam edebilir. Ya basit olurlar ve fonksiyonları birkaç şahsın lâlettâyin düzenlenmiş davranışlarına istinat eder, yahut da, gayet mudil olurlar ve muâfil oldukları nisbette bir içtimaî organizasyon hüviyetini kazanırlar.

Küçük samimî gruplar, şahsiyetin teşekkülünde mühim bir rol oynadıkları için, sosyoloji ile sosyal psikolojinin müşterek mevzuu olmuşlardır. Biz, küçük gruplardan ve küçük gruplar üzerinde yapılan araştırmalardan bahsetmeden önce, küçük grup nazariyeleri ve araştırma plânları hakkında Blumer'in ileri sürdüğü itirazları gözden geçireceğiz.

1 — Sosyal psikolojinin gayesi, şahıslar arasındaki birleşmeleri gruplaşmaları araştırmaktadır. Psikolojik istinatgâhlar ne olursa olsun, bu böyledir. Hisler, motifler gibi istinatgâhlar bu nevi münasebetlerin «asosyasyonların» neticesidir. Görülüyor ki Blumer'e göre, ferdi psikolojideki etüd tarzını sosyal psikolojiye tatbik etmek, maksada uymaz. Devamlı şahsiyet organizasyonunda mühim bir yer işgal eden temayüllerin, vaziyet alışların, ehemmiyeti azaltmaktadır. Halbuki içtimaî münasebetlerin tetkikinde ve davranışların önceden tahmininde, atitud araştırmaları mühim bir yer işgal etmekte idi. Gerçi, evvelce de söylediğimiz gibi atitudler davranışta mutlaka belirmez, daha ziyade kanaatlerden, davranışlardan istidlâl edilir. Fakat sosyal psikolojide temayüllerden ziyade münasebetlerin ehemmiyetli olduğunu ileri süren Blumer, teamyüllerin sık sık değiştiğini iddia etmektedir. O halde şahsı da sık sık, münasebetlerin nev'ine göre, değişmekten alıkoyan nedir? Psikolojik faktörlerden maada, sosyolojik her değişimde mevzuu bahsedilen cemiyetin kontrolüdür. Fert bu kontrolü benimsemiştir ve ona göre davranışını ayarlar.

Diğer taraftan, ferdin şahsiyetinde mündemiç diğer psikolojik faktörler, hisler, fikirler, bu kontrolde rol oynar. Blumer içtimaî münasebetleri ön plâna almıştır. Halbuki grup davranışlarını incelerken içtimaî münasebetlerin, asosyasyonların neticesi olan karşılıklı tesirler kadar, temayüllerden de faydalanmak mümkündür. Nitekim, bir araştırmamızda bir metnin idrâkinde, o metni meydana getiren kimsenin şahsiyetinin de müessir olduğunu farzederek şahsın isminin idrâkle olan alâkasını incelemiştik. Araştırmada Eisenhower ve Stevenson'un seçim nutuklarından alınan bazı kısımların, adayların isimleri, metne ilâve edilmeden ve edildikten sonra tefsiri isteniyordu. Maksat tefsirlerde bir değişiklik olup olmadığını incelemektir. Ancak tefsirlerdeki muhtemel değişikliğin teessüs etmiş temayüllerle ne gibi bir münasebeti bulundu-

ğunu araştırmak gayesiyle, tecrübeye muhatap olanların hangi siyasi partiyi tuttuğu da sorulmuştur.

Blumer, sosyal psikolojide diğer aproşmanların bazı hatâlarını gözden geçirmiştir. şöyle ki:

2 — Grubun hareketlerini bazı sevki tabiiilerle izah etmek hatâsı. Meselâ, Mc. Dougall, içtimaî hayatı, başkaları ile birlikte bulunmaktan duyulan haz (gregariousness) ve diğer bir takım sevki tabiiilerle izah etmiştir. Bugün ne ferdi, ne de içtimaî hayatın sevki tabiiilerle izah edilemiyeceği anlaşılmıştır. Zira davranışın saikleri çok daha mudildir.

Diğer taraftan, grup münasebetlerini bazı temayüller vasıtasıyla izah etmeyi Blumer, ampirik müşahedelerle tesbiti kabil olmayan, evvelden tâyin edilmiş, psikolojik faktörlere ircâ, şeklinde mütalâa etmektedir.

Bu da ona göre bir hatâdır ve ancak mevzuubahis psikolojik faktörün mevcudiyetini ispata yarar.

3 — Asosyasyon hakkında bir kanaat edinmenin diğer bir yolu müşabehetler tesisi suretiyledir. Başka bir şeye benzetilerek gruba bir şekil verilir. Ya bir organizmaya benzetilir; o takdirde karşılıklı tesirler, grubun vahdet halindeki aksiyonu yanında ikinci derecede kalır; yahut ferdi şuura benzetilmek suretiyle mâşeri şuurdan bahsedilir, yahut da grubun davranışı evvelden tâyin edilen bir metodoloji ile, meselâ istatistik ile hudutlandırılır.

Buna misal olarak zikredeceğimiz, ikişer şahıs arasındaki karşılıklı tesirlerin «enteraksiyonların» mahiyetiyle ilgili bir tecrübesinde Dodd, tecrübt grupta bulunanların doğum tarihlerini birbirlerine söylemelerini istemiş ve ihtimaliyet formülleri vasıtasıyla bu haberlerin yayılmasının takip edeceği inki şaf seyrini araştırmıştır. Karşılıklı tesirde, tarafların birbirini hesaba katmak suretiyle, fikirlerini belirtmeleri, talimatla bu derece tahdit edilmemeleri mevzuubahis olduğuna göre, istatistik kaidelerine iyi intibak eden bu tecrübesinde Dodd, enteraksiyonun mahiyetini değiştirmiş, onu muayyen neviden bir haberin öğrenilmesi şeklinde mütalâa eylemiştir. Fakat, ölçüyü mümkün kılmak için istatistiği sosyal vetirelerin mahiyetini bozmayacak şekilde, içtimaî ilimlerin hizmetine arz etmek zarureti vardır. Blumer'e göre, diğer bir müşabehet hatâsı, muvazene (equilibrium) gibi bir Gestalt terimini ele almak suretiyle, grubun daima bir muvazene tesisine doğru yöneldiğini ileri sürmektir.

Halbuki içtimaî münasebetlerde, evvelden tâyin edilen bu nevi kaidelerden ziyade, his ve fikirlerin karşılıklı olarak formulâyonu mevzuubahistir.

4 — Mutabakat «Consensus» hatası: Consensus, bir mevzu hakkında fikri alınan herkesin mutabakatı demektir. Blumer'e göre etraflı müşahedeler yapmadan bööyle bir mutabakatın mevcut olduğunu farzetmek hatâdır.

5 — Blumer'e göre kültür, sosyal strüktür ve roller ancak cereyan etmekte olan karşılıklı tesirin çerçevesini teşkil eyerler ve entraksiyonun neticesidir. Grubu teşekkül ettiren yegâne faktörler değildir. Karşılıklı tesiri sadece kültür ve diğer sosyolojik faktörler bakımından mütalâa etmek imkânsızdır. Karşılıklı tesir kendi hususiyetleri bakımından ele alınmalıdır.

Görülüyor ki, bir sosyolojik vetireyi bir veya birkaç faktöre irca etmek hatâlı olmakla beraber, bazı metodlardan istifade etmek suretiyle Blumer'i tek başına izah bakımından hatâlı bulduğu hususlar dahil, bir sosyal vetirede muhtelif faktörlerin ne dereceye kadar rol oynadığını etüd etmek zaruridir. Bunun nasıl araştırılması lâzım geldiği ayrı bir mevzudur. Biz şimdi, Blumer'in sosyal psikolojinin nüvesini teşkil etmesi lüzumuna işaret ettiği münasebetlerin (asosyasyonların) izahına geçiyoruz.

Asosyasyonlar, karşılıklı tesirler (enteraksiyon) vasıtasıyla araştırılır.

1. A \longleftrightarrow B

Burada fert olarak A ve B birbirleri üzerinde karşılıklı tesir icra etmektedir. Oklar bu enteraksiyonu göstermektedir. A ve B karşısındaki hesabı katmakta ve kendisini ona göre ayarlamaktadır.

2. Münasebetler, iki taraflı olarak tabîler arasındadır. Taraflar, muhataplarını, kendilerini, hesaba katan bir kimse olarak nazarı itibara almaktadırlar.

3. Bu şekilde, yekdiğerini devamlı olarak hesaba katma bütünü, bir transaction = iş meydana getirir.

4. Dahili ve harici kontroller, bir enteraksiyonda bulunmakta olan şahsın, o andaki şartlara tâbi olarak mütemadiyen değışmesini önler.

5. Bu gibi durumlara fert, kendi kendisiyle müşavere halindedir. Şahsı üzerinde tesir icra etmektedir; düşünür, karar verir.

6. Devamlı olarak aksiyon yapmak temayülünü frenler, ancak icabettiği zaman harekete geçer.

Netice itibariyle, bu izahatı ile Blumer, bir kimsenin fiilinin, diğerlerinin fiilleri muvacehesinde inkişaf ettiğini ileri sürmekte ve bu vetirede karşılıklı tesire büyük bir yer ayırmaktadır.

Enteraksiyondan maada, şahısların grup teşkil etmelerinde müessir olan bazı faktörleri mevzu bahis etmek için, küçük gruplar üzerinde yapılan bazı araştırmaların neticelerin kısaca anlatmak istiyoruz.

Küçük grupların teşekkülünde homojenliğin rolü:

Lundberg Beazley, bir kız kolejinde yaptıkları ankette, muhataplarına tanıdıkları kolej talebisi arasında, hangi üç kızla münasebetlerini idame ettirme-

yi daha ziyade istediklerini sormuşlardır. Neticede aynı sosyal ve ekonomik tabaka mensubu, aynı sınıftan ve aynı ilmî temayüllere sahip olanlarla, aynı tip mahallerde oturanların seçildiği anlaşılmıştır. Diğer taraftan James, bir fabrikada yaptığı etüdde, işçiler arasında cinsiyet bakımından ayrılık olduğunu ve erkeklere nisbetle kadınların klik teşkil etmeye daha mütemayil bulduklarını görmüştür.

Küçük (ilkel) grup kurma temayülünün araştırılması:

Moreno, ilkokula henüz başlamamış çocuklar üzerinde yaptığı bir etüdde, devamlı grupların teşekkül ettiğini ve grup mensuplarının zamanla statü kazandıklarını müşahede etmiştir. Ayrıca homojenlik faktörünün gruplaşmalarda büyük hissesi olduğu ortaya çıkmıştır. Zira bu gruplarda, prestij zekâ ve aile geliri bakımından bir yakınlık mevcuttur. Bundan başka, Moreno'nun tatbik ettiği bir sosyometrik testin neticeleri, yaşları büyüdükçe çocukların ilkel grup teşkil etme kabiliyetlerinin de arttığını göstermektedir. Filhakika, Hollingshead'in Whyte'nin ve Ordu Araştırma Bürosunun müşahede ve tecrübeleri, gençler ve askerler arasında çok sayıda kliklerin teşekkül ettiğini ortaya koymaktadır. Diğer taraftan James'in yaptığı başka bir tecrübeye gruplaşmalarda homojenliğin büyük tesiri olduğu bir defa daha görülmüştür.

İçtimaileşmenin öğrenilmesi meselesi:

Maier, yaptığı bir araştırmada içtimaileşmenin en iyi şekilde his bakımından zengin ve muvazeneli aile hayatında öğrenildiğini müşahede etmiştir.

Spontane ilkel grupların büyüklüğü hakkında araştırmalar:

Hare, bir tecrübesinde, izcileri gruplara ayırmak suretiyle onları, bir karara varmalarını temin edecek şekilde müzakerelerde bulunmaya teşvik etmiştir. Grubun büyüklüğünün tesirini araştırmak maksadiyle, beşer kişiden müteşekkil dokuz grup ile on ikişer kişiden müteşekkil diğer bir dokuz grup kurmuştur. Neticeler şöyledir:

1 — Küçük gruplara nisbetle büyük gruplarda, fikir birliği daha az teesüs etmiş ve müzakerelerin neticesinde, bu gruplardaki izciler, fikirlerini değiştirmeye o derece temayül göstermemişlerdir.

2 — Büyük gruplarda liderin tesiri daha cüz'î olmuştur.

3 — Büyük grupların mensupları, müzakereler esnasında konuşmak için kendilerine daha az fırsat düştüğünü görmüşler, onun için müzakereleri pek tatminkâr bulmamışlardır.

4 — Büyük gruplarda, daha küçük seksiyonlara bölünme temayülü ortaya çıkmaktadır. Öyle olunca da, bir veya iki kişi seksiyon sözcülüğünü yapmaktadır.

Grup içindeki tesanütle ilgili müşahedeler:

Harvard Üniversitesinde yapılan bir araştırmada, bir şahsın fazla göze çarpan hareketlerde bulunmasının, kendi grubu içindeki statüsüne zarar verdiği görülmüştür. Flower, bir araştırmasında, ne çok güzel görünmenin, ne de çok zeki olmanın bir kimsenin gruptaki mevkiini takviye etmediğini müşahede etmiştir. Esas olan, vasata yakınlıktır. Whyte, etüd ettiği köşebaşı cemaati mensuplarının, (yani, gerek çocukların, gerek delikanlıların sokaklarda gelişen arkadaşlık gruplarına mensup olanların) arkadaşları üzerinde menfi bir tesir uyandırmamak için, Koleje gitmekten vazgeçtiklerini görmüştür.

Bir kıymet sistemi olarak grup:

Grup mensupları, grupta teessüs eden kıymetleri benimserler ve mensubiyet onlar için bir kıymet ifade eder. Yukarıda adı geçen araştırmasında Whyte, çocukların evlerinden ziyade köşe başında vakit geçirdiklerini ve aralarında birkaç ay yaşayıp soyadlarını dahi öğrenememenin mümkün olduğunu müşahede etmiştir. Zira, çocuğunun kendi lâkabı vardır ve grupta bu lâkabıyla anılmaktadır.

İlkel grup, alâka çekici faaliyetlerle, mensuplarını cemiyetten gelecek türlü tazyike karşı korumakla ve ferdin normal içtimaî münasebetlerini idame ettirmesini mümkün kılmakla, âzaları için tatmin edici bir rol oynamaktadır.

BİBLİOGRAFYA

Blumer, H.; «The Psychological Import of the Human Group» Sherif, M., Wilson, M. O.) *Group Relations at Crossroads* New York, Harper, 1953, s. 185-202.

Dodd, S. C.; (Çeviren Oğuz Anı); «İş Modeli» *Sosyoloji Dergisi*, cilt 12, 1958, s. 145-160.

Faris, R. E. L.; «Development of Small Group Research Movement» Sherif, M., Wilson, M. O.:) *Group Relations at Crossroads* New York, Harper, 1953, s. 155-184.

Klopfers, B., Kelley, D. M.; *The Rorschach Technique* New York, World Book Co, 1942.
Krech, D., Crutchfield, S.; *Theory and Problems of Social Psychology* New York, McGraw-Hill, 1947.